

Список використаних джерел

1. Дети ГУЛАГа 1918-1956/ Под ред. Акад. А.Н.Яковлева. – М., Международный Фонд "Демократия", 2002. – 631 с.
2. Советская социальная политика 1920-1930 гг.: идеология и повседневность. – 533 с.
3. Фицпатрик Ш. Повседневный сталинизм: Социальная история советской России. – М., РОССПЭН, 2001. – 421 с.
4. Т.Вронська.Заручники тоталітарного режиму: репресії проти родин "ворогів народу" в Україні 1917–1953 рр./Вронська Т. – К.: Ін-т історії України НАН України, 2009. – 486 с.
5. Р.Подкур. Становище дітей репресованих громадян в контексті політики державного терору. (1937-1938 рр.). – Режим доступу://www.history.org.ua.
6. Білокінь С. Масовий терор як засіб державного управління в СРСР, 1917-1941 рр.:Джерелознавче дослідження. – К., 1999.
7. Ю.Шаповал, В.Пристайко, В.Золотарьов. ЧК–ГПУ–НКВД в Україні: особи, факти, документи. – 1999.

Ю. Гоман, канд. ист. наук, доц.,
В. Проценко, студ. магистратури,
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

ПОЛИТИКА СОВЕТСКОЙ ВЛАСТИ К ДЕТЯМ "НЕБЛАГОНАДЕЖНЫХ ЭЛЕМЕНТОВ" В 1930-Х ГОДАХ

В статье рассматривается политика советской власти по отношению к детям "неблагонадежных элементов" в 1930-х годах, проводится анализ нормативно-правовой базы по осуществлению их контроля и воспитания; показывается аппарат исполнителей, на которых возложен процесс "перевоспитания".

Ключевые слова: дети "неблагонадежных элементов", СССР, процесс "перевоспитания", "большой терор", репрессии.

Y. Goman, Ph. D. in History, Associate Prof.,
V. Protsenko, Master Stud.,
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

SOVIET GOVERNMENT POLICY FOR CHILDREN "UNRELIABLE ELEMENTS" IN THE 1930S

The article considers of Soviet politics concerning children "unreliable elements" in the 1930s, doing an analysis of the legal framework for the implementation of control and education, showing the device performers entrusted with the process of "re-education".

Key words: children "unreliable elements", USSR (Ukrainian Socialist Soviet Republic), the process of "re-education", "Great Terror", repressions.

УДК 339.9(73): 061.1ЄС "2008/2012"

Ю. Гордійчук, асп.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

ОСОБЛИВОСТІ ТА СКЛАДОВІ ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА США З КРАЇНАМИ ЄС ПРОТЯГОМ ПЕРШОГО ПРЕЗИДЕНТСТВА Б. ОБАМИ (2008-2012 РР.)

В статті аналізуються особливості трансатлантичних відносин в умовах світової рецесії в період першого президентства Б. Обами. Особлива увага приділяється співробітництву США та ЄС в торгівельно-економічній сфері і визначається його вплив на увесь комплекс двосторонніх відносин. Досліджуються проблеми зовнішньоекономічних зв'язків США з країнами ЄС та способи їх вирішення адміністрацією Б. Обами та європейськими союзниками.

Ключові слова: США, ЄС, Барак Обама, економіка, торгівля, трансатлантичні відносини.

Економічне співробітництво США з країнами Європейського Союзу, або трансатлантичне економічне партнерство є ключовим фактором глобального економічного розвитку і становить найбільш комплексні, найбільш інтегровані та найтриваліші економічні відносини в сучасному світі. На двох трансатлантичних партнерів, які складають лише 12% населення в світі, припадає половина світової економіки, і за даними Світової організації торгівлі (далі – СОТ), у 2008 році на ЄС і США разом припадало близько 40% світової торгівлі. ЄС є найважливішим торговим ринком у світі для економіки Америки, і становить приблизно половину загального доходу від зовнішньої торгівлі США.

Цілково закономірно, що вивчення економічного співробітництва США з країнами ЄС в період першого президентства Б. Обами практично відразу опинилося в центрі уваги дослідників через його значний вплив на світову політику та економіку, хоча звичайно, що на сьогоднішній день ґрунтовні і, головне комплексні дослідження з даної проблеми ще відсутні. Наукові розвідки щодо ролі та місця трансатлантичного партнерства знаходяться в працях американських вчених Ч. Капчена, Дж. Каллео, Дж. Вайсса [3]. Низка аспектів економічного співробітництва між США та ЄС аналізується такими російськими дослідниками, як А. Ю. Давидов,

8. Білас І. Репресивно-каральна система в Україні 1917-1953. суспільно-політичний та історико-правовий аналіз у 2-ох томах. – К., Либідь, Військо України, 1994. Кн.1. – 422 с.

9. Українське радянське суспільство 30-х рр. XX ст.: нариси повсякденного життя / Відп. ред. С. В. Кульчицький. НАН України. Інститут історії України. – К.: Інститут історії України, 2012. – 786 с.

10. Смирнова Т.М. "Сын за отца не отвечает". Проблемы адаптации детей "социально чуждых элементов" в послереволюционном обществе (1917-1936 гг.) // Россия в XX веке: Люди, идеи, власть. – М., 2002.

11. Приказ народного комиссара внутренних дел №00689 "Во исполнение приказа НКВД СССР N 00486 от 15 августа 1937 года о порядке ареста жен изменников родины, участников право-троцкистских организаций, шпионов и диверсантов". – Режим доступа://http://ukrhist.at.ua/publ/42-1-0-326

Надійшла до редколегії 28.05.13

О. В. Приходько, Н. В. Загладин, В. А. Кременюк, М. А. Троїцький [19, 20, 21].

Проте, ані зарубіжна, ані вітчизняна історіографія (в останній дана проблематика взагалі безпосередньо не розглядається) спеціально ще не розглядали ключові особливості та складові економічного співробітництва США та ЄС в 2008-2012 рр., що й визначило вибір теми даної статті.

Отже, метою даного дослідження є аналіз та виокреслення основних складових економічного співробітництва США та ЄС за першої адміністрації Б. Обами та виявлення особливостей ведення економічної політики як на двосторонньому, так і на багатосторонньому рівнях в умовах світової економічної кризи 2008-2012 рр.

Джерельну базу даної статті складають опрацьовані та узагальнені автором матеріали Слухань в Конгресі США, доповіді Дослідницької Служби Конгресу, які готувалися для його Комітетів та окремих членів Палати Представників, документи Державного Департаменту США, матеріали західної періодики та он-лайн ресурси.

Також дуже цінним джерелом з даної проблеми є статистичні матеріали, аналітичні доповіді та експертні оцінки провідних фахівців трансатлантичної економіки. Зокрема, це економіко-статистична збірка експертів Центру трансатлантичних відносин університету Джона Хопкінса (США) Д. Гамільтона та Дж. Куїнлена "Трансатлантична економі-

ка" з 2009 по 2012 роки [5], та низка документів та доповідей Європейського центру міжнародної політичної економіки та його директора Ф. Еріксона [15, 16].

Перш за все необхідно зазначити, що економічне співробітництво США з країнами ЄС проходить через різні механізми співпраці, серед яких центральне місце посідає Трансатлантична Економічна Рада (далі – ТЕР), заснована в 2007 році. ТЕР розвиває американсько – європейську інтеграцію шляхом об'єднання зусиль урядів, ділових кіл та споживачів для роботи з ключових питань, зокрема консультується представниками з Трансатлантичного Діалогу Бізнесу, Трансатлантичного Діалогу Законодавців, Трансатлантичного Діалогу Споживачів і Праці. Під головуванням комісара ЄС з торгівлі Карела де Гюхта і Майкла Фромана – заступника помічника з національної безпеки, в сфері його відповідальності є міжнародні економічні проблеми, ТЕР забезпечує форум високого рівня для вирішення таких питань, як інвестиції, фінансові ринки, взаємне визнання стандартів бухгалтерського обліку, і гарантування безпечної торгівлі, так само, як більш технічних питань регулювання. Трансатлантична економіка – це потужний канал зв'язку між компаніями і виробниками, підприємствами та можливостями працевлаштування. Дві економіки тісно пов'язані між собою і близько чверті всієї американсько-європейської торгівлі складається з операцій всередині фірм на основі їхніх інвестицій з обох сторін Атлантики. Близько 14 мільйонів робочих місць пов'язані з трансатлантичною економікою [5].

Невід'ємною частиною співробітництва є щорічні саміти, які проводяться по черзі в країнах США і ЄС, між президентом Сполучених Штатів і президентами Європейської Комісії та Європейської Ради. Уряди США та ЄС знаходяться у постійному контакті також завдяки багатостороннім зустрічам на високому рівні, таким як G7 (Велика сімка), G8 (Велика вісімка), G20 (Велика двадцятка), МВФ та СОТ.

Обрання президентом США Барака Обами стало новим етапом у взаємовідносинах між США та ЄС. На слуханнях в Конгресі держсекретар США Х. Клінтон заявила: "Наші традиційно довірливі відносини з Європою будуть поглиблюватись. Розбіжності неминучі навіть між найбільш близькими друзями, але з більшості глобальних проблем у нас немає більш довірливих союзників... Коли Америка та Європа працюють разом, глобальні цілі нам під силу" [9]. Одним з центральних завдань в трансатлантичних відносинах цього періоду стало подолання світової фінансово – економічної кризи, що розпочалась в 2007 році з проблем на ринку нерухомості в США. Згодом вона набула світового характеру і почала проявлятися в зниженні обсягів виробництва, попиту і цін на сировину, зростанні безробіття як в розвинутих країнах, так і в країнах що розвиваються.

Першою офіційною зустріччю під головуванням президента Б. Обами став щорічний саміт США – ЄС у Вашингтоні в листопаді 2009 р. У спільній Декларації, яка була прийнята на саміті, лідери США та ЄС зобов'язались провести реформи з фінансового регулювання для покращення стійкості фінансової системи, та виконувати зобов'язання що були прийняті на самітах G20 у Вашингтоні, Лондоні та Пітсбурзі. На цьому ж саміті було вирішено відновити в квітні 2010 р. діалог США – ЄС з розвитку та створити Енергетичну Раду, що мала розглядати такі питання, як глобальна енергетична безпека, нові технології, енергетична політика та наукові дослідження [1].

Наступний саміт США – ЄС відбувся у Лісабоні (Португалія) в листопаді 2010 р. На саміті було приділено увагу таким ключовим сферам співробітництва, як

забезпечення стійкого економічного зростання, створення нових робочих місць за рахунок структурних та фінансових ринкових реформ, зміцнення безпеки громадян США та ЄС. За результатами саміту лідери США та ЄС домовилися продовжувати та активізувати роботу з енергетичної безпеки, проводити дослідження в американсько-європейській Енергетичній Раді та зміцнювати ТЕР для досягнення поставлених цілей [2]. Старший науковий співробітник і директор дослідницького відділу Інституту Брукінгса Джастін Вайсс, аналізуючи американсько-європейські економічні відносини напередодні саміту, виділяє кілька основних пунктів, які важливі не тільки для трансатлантичного альянсу, а й які становлять особливий інтерес для адміністрації Обами. Це трансатлантична торгівля, з поштовхом до подальшої інтеграції ринку, та гармонізація стандартів і правил для стимулювання економіки США та Європи, зокрема через ТЕР. Дослідник також виділяє інше питання у взаємовідносинах, що пов'язане з світовою економікою і є важливим для Б. Обами, зокрема це співпраця Європи та США з таких глобальних питань як валюти та валютні курси [3].

28 листопада 2011 р. на Вашингтонському саміті Б. Обама зустрівся з головою Європейської Ради та президентом Європейської комісії, де більшість обговорень були сфокусовані на кризі в ЄС та її впливу на світову економіку та США. Під час зустрічі Б. Обама заявив: "Якщо Європі погано, чи в неї є певні труднощі, то це набагато гірше для нас, для створення хороших робочих місць тут, вдома, тому що багато наших продуктів та послуг йде саме в Європу"[4]. У спільній заяві цього саміту лідери США та ЄС підтвердили свою готовність працювати разом, щоб оживити економічне зростання. Також США привітали дії ЄС та рішучість вжити заходів для забезпечення фінансової стабільності еврозони та розв'язання кризи. В заяві було згадано про зобов'язання повного виконання підсумків саміту G20 в Каннах (3 – 4 листопада 2011 р.), зокрема підтримки багатосторонньої торговельної системи та боротьби з протекціонізмом [4]. Саміт в Каннах проходив на тлі послаблення світової економіки та загострення кризи в ЄС, пов'язаної з державним боргом Греції, тому ця зустріч була присвячена запобіганню загрози нового витoku глобальної економічної кризи. На саміті також було прийняте рішення щодо посилення контролю над банками та піднято питання щодо введення податку на міжнародні банківські операції.

Рушійною силою трансатлантичних відносин є інвестиції, що сприяють зростанню економіки та появі робочих місць як в США, так і в ЄС. Достатньо сказати, що частка загальних інвестицій США в ЄС є в три рази вищою, ніж у всю Азію. В 2009 р. США інвестували в ЄС 1,7 трильйона дол., що складає майже половину від загального обсягу прямих іноземних інвестицій (далі – ПІІ) за кордоном. З 2010 р. обсяги інвестицій зросли, що є чітким сигналом з боку інвесторів про довіру та підтримку економічної політики. В 2010 р. інвестовано приблизно 1,9 трлн. дол., в 2011 р. цей показник склав 2,1 трлн. дол. Таким чином, це дає автору підставу стверджувати, що незважаючи на економічні потрясіння в останні роки, Сполучені Штати щороку послідовно спрямовували половину від загального обсягу ПІІ саме до ЄС. В свою чергу частка ПІІ ЄС в економіку Сполучених Штатів становить 62,7%. За аналогічний період європейські ПІІ в економіку США склали майже 1,4 трлн. дол. в 2009 р., 1,5 трлн дол. в 2010 р. і 1,6 трлн. дол. в 2011 році [6]. Найбільшу частку ПІІ в американській економіці мають Великобританія, Нідерланди, Німеччина та Франція [7].

Не менше важливою особливістю трансатлантичних відносин, на нашу думку, є те, що попри все США та ЄС залишаються провідними торговельними партнерами. В результаті економічного спаду в 2009 р. торгівля товарами знизилася. В 2009 р. США поставили в ЄС 13,3% від загального об'єму імпорту товарів, і 30,5% від загального об'єму імпорту комерційних послуг, а також придбали в ЄС 18,1% від загального об'єму експорту товарів, і 24,9% від загального об'єму експорту послуг. Загалом ця криза виявилась дуже болісною для економіки ЄС за увесь період його існування. В 2009 р. реальний ВВП ЄС скоротився на 4,3%, а в США на 3,5%. Проте масштабні державні інвестиції, на думку міжнародних експертів, сприяли антикризовій стабілізації. Думки експертів МВФ загалом збігаються в тому, що заходи антикризової політики в США та країнах ЄС у 2007 – 2009 рр. стимулювали внутрішній попит та створили передумови для відновлення економічного зростання. За даними МВФ у річному вимірі ВВП ЄС за 2010 р. зріс на 2%, а ВВП США зріс на 3%. І вже в 2010 р. трансатлантична торгівля засвідчила зростання в порівнянні з нижчим рівнем 2009 р. Так, США поставили в ЄС 18,7% від загального об'єму імпорту товарів, і 31% від загального об'єму імпорту комерційних послуг, та придбали в ЄС 18,1% від загального об'єму експорту товарів, і 34,4% від загального об'єму експорту послуг. Відновлення американської економіки протягом 2011 р. засвідчило про стійкі тенденції економічного росту, внаслідок чого відбулося зростання ВВП на рівні 2,8%. В 2011 р. економіка європейських країн характеризується уповільненим зростанням ВВП на рівні 1,6%. У 2011 р. Сполучені Штати поставили в ЄС 11% від загального обсягу імпорту товарів, і 29% від загального обсягу імпорту приватних послуг, а також придбали у ЄС 17% від загального обсягу експорту товарів, і 24% від загального обсягу експорту послуг [7].

Також вагоме місце у співробітництві США та ЄС займає угода в галузі авіації з назвою "Відкрите небо", яка відкриває нові комерційні можливості на ринку повітряного транспорту між обома партнерами. Авіаційні ринки США та ЄС разом складають близько 60% світової авіації. Потенційні вигоди від усунення перешкод на трансатлантичному авіаційному ринку включають до 80 тис. нових робочих місць, мільйони додаткових пасажирів на трансатлантичних рейсах, мільярди доларів прибутків, а також зростання вантажного ринку. Завдяки першому етапу Угоди про повітряне сполучення між США та ЄС, яка набула чинності в березні 2008 р., вперше європейські авіакомпанії отримали змогу літати без обмежень з будь-якої точки ЄС в будь-яку точку США і так само авіаперевізники США стосовно країн ЄС. Підписаний у червні 2010 р. другий етап Угоди спирається на переваги першого етапу та включає додаткові інвестиції і можливості доступу на ринки, а також зміцнює основи для співробітництва в сфері захисту, безпеки та навколишнього середовища.

Світова економічна криза стала причиною збільшення рівня безробіття як в країнах Європейського Союзу, так і в США. Для країн ЄС в березні 2009 р. цей показник склав 8,3%. Найбільш серед усіх країн ЄС постраждали Іспанія, Ірландія та балтійські країни з рівнем безробіття в два чи навіть в три рази вищим середнього [8]. Для порівняння в березні 2009 р. в Сполучених Штатах безробіття склало 8,5%. В березні 2010 р. рівень безробіття в ЄС зріс до 9,6%, а в США до 9,7%. В результаті, боротьба з безробіттям стала однією з найважливіших спільних проблем для урядів США та ЄС. Саме тому питання про створення нових робочих місць неодноразово розглядалося на самітах США –

ЄС. Для вирішення проблем безробіття в США, у вересні 2011 р. адміністрація Б. Обама розробила відповідну програму – "План створення робочих місць" [10], яка містила наступні заходи економічної політики: продовження поточних пільг щодо скорочення на 2 % податку на особисті доходи працівників та надання допомоги у зв'язку з безробіттям; скорочення удвічі податку на доходи працівників для 98 % фірм малого бізнесу; звільнення від податку на доходи нових найнятих працівників або у разі збільшення платні; державні інвестиції в інфраструктурні проекти; податкові пільги для капітальних інвестицій та реформи у сфері регулювання для полегшення доступу до фінансування малого бізнесу. Загальний обсяг пропонованих пільг та державних витрат становив 447 млрд дол. США. Впровадження "Плану створення робочих місць" привело до скорочення рівня безробіття до 8,9 % в 2011 р., і до 8,1% в 2012 р. Також є підстави вважати, що даний план позитивно вплинув на стимулювання економічного зростання у США.

Водночас, боротьба з безробіттям є одним з пріоритетних напрямів економічної та соціальної політики ЄС протягом останніх десятиліть, і в умовах економічної нестабільності вона значно активізувалась. Відповідно до прийнятого навесні 2009 р. Повідомлення Європейської Комісії [11], пріоритетними заходами ЄС і державчленів в рамках політики зайнятості на період кризи повинні були стати: фінансова підтримка тимчасових заходів, спрямованих на підвищення гнучкості та адаптивної здатності працівників; активіша підтримка доходів працівників, що постраждали внаслідок скорочення виробництва; інвестування у схеми перекваліфікації та підвищення кваліфікації працівників з неповним робочим навантаженням і в найбільш вражених кризою секторах; запобігання виникненню критичних ситуацій з платоспроможністю фізичних осіб внаслідок прямого впливу фінансової кризи; забезпечення вільного переміщення працівників в межах єдиного ринку ЄС; підтримка заходів у боротьбі з безробіттям серед молоді; удосконалення законодавства в сфері захисту прав зайнятих осіб та ін. Однак, незважаючи на антикризові заходи, в 2011 р. безробіття в ЄС зросло до 9,7%, а в 2012 р. до рекордних 10,5%. За даними Євростату, в 2012 р. найбільше безробітних зафіксовано в Іспанії (25%) і Греції (24,3%), найменше – в Австрії (4,3%), Люксембурзі (5,1%), Нідерландах (5,3%), Німеччині (5,5%) [18]. Таким чином, в результаті проведених заходів адміністрацією Б. Обама з вирішення проблем зайнятості населення в США, рівень безробіття в країні суттєво знизився, що свідчить про ефективніші дії уряду США в порівнянні з країнами ЄС.

З іншого боку, безумовно, між США та ЄС існують деякі торговельні суперечки. До них можна віднести конфлікт між США та ЄС в галузі цивільної авіаційної техніки. Незважаючи на, здавалося б, повномасштабні та всебічні домовленості про правила створення та просування на авіаринок цивільних літаків американського і європейського виробництва, двох найпотужніших в світі авіа будівельних компаній-конкурентів, практика показала, що суперечки і взаємні претензії американської Boeing (Боїнг) і європейської Airbus (Аеробус) не були припинені.

На початку 2000-х років, коли компанія Аеробус досягла своєї довгострокової стратегічної мети і почала випереджати Боїнг як за обсягом продажів, так і за обсягом замовлень на цивільні літаки, конкурентна боротьба двох світових лідерів цивільного авіабудування загострилася. Головним чином, це було пов'язано з входженням проектів далекомагістральних літаків B787 і A380 і A350 у завершальну фазу розробок і початком

компаній їх продажів. Звинувачення в порушенні правил, закріплених в угодах СОТ, придбали в останні роки настільки гострий характер, що обидві сторони зажадали міжнародного арбітражу в рамках офіційних процедур СОТ з вирішення спорів. Обидві сторони звинувачували одна одну в чисельних порушеннях правил чесної конкуренції, закріплених в Угоді про субсидії та компенсаційні заходи (УСКЗ), яка є обов'язковою угодою СОТ в авіаційній промисловості. Однак з переліків взаємних претензій можна виділити по одному головному пункту. Для США це державні кредити урядів європейських країн, які були надані на створення літаків компанії Аеробус, для європейців найбільш неприйнятним є те, що при створенні цивільних літаків компанії Боїнг використовувалися результати науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, які були отримані в рамках державних контрактів компанії з НАСА та Міністерством оборони США.

Ще в жовтні 2004 р. американці подали позов до СОТ щодо порушення Угоди, однак згодом європейці подали зустрічний позов. Судові розгляди тривали більше 4 років, і в кінці 2009 р. СОТ визнала державні субсидії Аеробус незаконними. Рішення щодо корпоративної Боїнг очікувалося в 2010 р. Суперечка могла затягнутися ще на 5 років, якщо б обидві сторони почали оскаржувати рішення СОТ. У результаті в березні 2011 р. СОТ визнала Аеробус винною в незаконному отриманні 18 млрд. дол., а Боїнг – у незаконному отриманні 5,3 млрд. дол. Експерти дійшли висновку, що обидві корпорації будуть змушені укласти мирову угоду і реструктурувати частину держсубсидій. Цю справу СОТ визнала найбільшою і найскладнішою за всі часи свого існування. Прагнучи знайти компроміс, у грудні 2011 р. Євросоюз оголосив, що претензії СОТ були справедливими, і державна підтримка корпоративної Аеробус припиняється. В свою чергу в березні 2012 р. Апеляційний орган СОТ оголосив рішення щодо суперечки між двома компаніями, в якій підтвердив незаконне отримання американською авіабудівною компанією Боїнг субсидій та податкових послаблень від держави обсягом у 5,3 млрд. дол., що порушує антимонопольне законодавство. СОТ заявила, що субсидії в період з 1989 по 2006 рр. дозволили Боїнг знизити ціни на літаки і здійснити проект з розробки авіалайнера Боїнг-787 Дрімлайнер, що завдало шкоди його європейському конкурентові – Аеробус. Таке рішення дозволило обом сторонам вважати себе переможцем: Боїнг розглядає рішення апеляційної інстанції як свою перемогу, так як воно демонструє, що виділені їм субсидії були незначними у порівнянні з тими, що ЄС виділив компанії Аеробус. В свою чергу, комісар Євросоюзу з питань торгівлі Карел де Гюхт назвав рішення СОТ свідченням "давніх заяв ЄС про те, що Боїнг отримував величезну фінансову допомогу від уряду США в минулому", і що це продовжується і сьогодні [13], на що його американський колега, представник США з питань торгівлі Рон Керк назвав рішення СОТ "перемогою для американської промисловості та робітників" [14]. Однак, незважаючи на всі подібні торговельні суперечки, які існують між США та ЄС, в цілому вони стосуються лише близько 1-2% трансатлантичної торгівлі.

США та ЄС є не тільки стратегічними партнерами та союзниками, але й найбільшими конкурентами на світових ринках. Кожна сторона прагне займати провідну роль у встановленні правил світової торгівлі та інвестицій, часто намагаючись полегшити комерційний успіх відповідно своїх компаній. Отже цілком закономірним є те, що дві економіки часто конкурують з приводу захисту двосторонніх та регіональних торговельних

угод для збереження робочих місць, ринків та зовнішньополітичних інтересів [12].

Більше того, між США та ЄС зараз існує ціла низка торговельних бар'єрів, які заважають розвитку торговельно-економічних відносин. Протиріччя між обома партнерами існують в зростанні протекціоністських настроїв правлячих кіл. Ідеологія лібералізації економічного співробітництва, до якої схиляються розвинені країни, входить в протиріччя з реальними заходами, прийнятими ними у своїй зовнішньоекономічній політиці і по суті спрямованими на обмеження припливу товарів з відносно високою часткою доданої вартості.

В перелік застосовуваних партнерами засобів входять тарифні і різні нетарифні бар'єри, зокрема технічні, екологічні стандарти, санітарні норми і т.д. В США все ще зберігається значна кількість митних зборів на ввезення різних товарів, однак для деяких країн вони застосовуються вибірково: наприклад, митні тарифи на вироби з кераміки і скла з Мексики (відповідно до угоди НАФТА) поступово скасовуються, а для аналогічних товарів з ЄС – ні. По відношенню до деяких сільськогосподарських товарів, що імпортуються з ЄС, США використовують тарифні квоти. Нетарифні обмеження, використовувані США проти ЄС зводяться до наступного: вимога надання додаткового рахунку – фактури на окремі товари; невизнання європейського сертифікату походження; заборона ввезення деяких продуктів (наприклад, виробів з непастеризованого молока); розбіжності в стандартах; вимога додаткового маркування та опису товарів тощо. Зі свого боку Євросоюз вживає в цілому аналогічні заходи у відповідь: встановлює кількісні квоти на деякі товари, забороняє імпорт з США окремих товарів (зокрема, генетично модифікованих) і т.д. Відповідно, в американських виробників є претензії до надмірно жорстких і науково необґрунтованих, на їх думку, європейських стандартів безпеки.

Саме тому на зустрічах представників ТЕР, що відбувалися у Вашингтоні в 2010 – 2011 рр. постійно піднімалися питання щодо співпраці в галузі регулювання нових та інноваційних секторів, що допоможе уникнути торговельних бар'єрів у майбутньому [12]. В Європейському центрі міжнародної політекономії підрахували, що вигравш від повного скасування мит буде двостороннім і майже однаковим: до 86 млрд. дол. для ЄС і близько 82 млрд. дол. для США [16].

В листопаді 2012 р. Б. Обама запропонував розпочати переговори та укласти угоду про Трансатлантичну зону вільної торгівлі між США і ЄС, метою якої є підтримка взаємовигідного створення робочих місць, економічного зростання та міжнародної конкурентоспроможності [17]. Цей глобальний економічний проект планують реалізувати до кінця 2014 р., хоча переговорний процес буде непростим, і навіть при сприятливому розвитку подій може зайняти роки.

Таким чином, протягом першого президентства Б. Обами можна виділити наступні ключові особливості та складові трансатлантичних відносин: подальше вдосконалення механізму співпраці, поступове відновлення позитивного інвестиційного клімату, зміцнення взаємної пріоритетності як основних торговельних партнерів для обох сторін, якісно новий крок в трансатлантичному авіаційному сполученні, спільні зусилля з подолання безробіття, намагання США та ЄС знаходити компроміси зі спірних питань. По за всім сумнівом, в трансатлантичних відносинах 2008 – 2012 рр. спостерігається більше елементів партнерства, ніж суперництва, хоча конкуренція посилилась з окремих питань. Однак, між США та Європою зберігається тісна взаємозалежність, враховуючи трансатлантичну інтеграцію в області тор-

гівлі та економіки. Незважаючи на наслідки світової економічної кризи і рецесії, американсько-європейські економічні відносини залишаються важливими та взаємовигідними для обох сторін.

Список використаних джерел

1. EU – US Summit, Washington 3 November 2009/ EU – US Summit Declaration. – http://eeas.europa.eu/us/sum11_09/docs/declaration_en.pdf
2. EU – US Summit, Lisbon 20 November 2010 Joint Statement. [Електронний ресурс], Режим доступу: http://eeas.europa.eu/us/sum11_10/index_en.htm
3. Justin Vaïsse. Previewing Obama's European Trip #3: The U.S.-EU Summit in Lisbon. Paper /November 28, 2010. – <http://www.brookings.edu/research/papers/2010/11/10-us-eu-summit-vaïsse>
4. Obama, EU Leaders Meet amid Euro Crisis. U.S. – EU Summit in Washington on November 28, 2011. – Режим доступу: http://useu.usmission.gov/useusummit_washington_112811.html
5. Daniel S. Hamilton And Joseph P. Quinlan. The Transatlantic Economy 2010: Annual Survey of Jobs, Trade, and Investment Between the United States and Europe. Washington, DC: Center for Transatlantic Relations, 2010. 172 pp.
6. Size Matters: the Large Scale of the EU-U.S. Economic Relationship. EU Focus // Foreign Policy. Washington. January 2013. – P. 2.
7. Key Facts on U.S.-European Union Economic, Strategic Partnership/ U.S. Department of State. Bureau of Public Affairs. June 24, 2013. – http://photos.state.gov/libraries/useu/921228/ttip/us_and_eu_%20tip_june_24.pdf
8. http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/3-30042009-BP/EN/3-30042009-BP-EN.PDF
9. Statement of Senator Hillary Rodham Clinton. Nominee for Secretary of State. Senate Foreign Relations Committee, 13.01.2009 – Режим доступу: <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/CHRG-111shrg54615/pdf/CHRG-111shrg54615.pdf>
10. Fact Sheet: The American Jobs Act. September 08, 2011- <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2011/09/08/fact-sheet-american-jobs-act>

Ю. Гордийчук, асп.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

ОСОБЕННОСТИ И СОСТАВЛЯЮЩИЕ ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА США СО СТРАНАМИ ЕС В ТЕЧЕНИЕ ПЕРВОГО ПРЕЗИДЕНТСТВА Б. ОБАМЫ (2008-2012 ГГ.)

В статье анализируются особенности трансатлантических отношений в условиях мировой рецессии в период первого президентства Б. Обамы. Особенное внимание уделяется сотрудничеству США и ЕС в торгово-экономической сфере и определяется его влияние на весь комплекс двусторонних отношений. Исследуются проблемы внешнеэкономических связей США со странами ЕС и способы их решения администрацией Б. Обамы и европейскими союзниками.

Ключевые слова: США, ЕС, Барак Обама, экономика, торговля, трансатлантические отношения.

Yu. Hordiychuk, Graduate Stud.
Taras Shevchenko National Univ. of Kyiv, Kyiv

THE FEATURES AND COMPONENTS OF THE U.S. ECONOMIC COOPERATION WITH THE EU DURING THE FIRST PRESIDENCY OF BARACK OBAMA (2008-2012)

This article is analyzed the features of transatlantic relations during the global recession under the first presidency of Barack Obama. Particular attention is paid to the U.S. and EU cooperation in trade and economic sphere, and it's impact on the entire range of bilateral relations is determined. The problems of U.S. economic foreign relations with EU countries and methods of their solutions proposed by Barack Obama Administration and European allies have been also studied.

Key words: USA, EU, Barack Obama, economy, trade, transatlantic relations.

УДК 94(477)"16"+930.2

В. Горобець, д-р іст. наук, проф.
Інститут історії України НАН України, Київ

"НОВОЕ ЛИХО, ЧОГО ЗА НИХ ГЕТМАНОВ НЕ БИВАЛО": "ЧОРНА РАДА" 1663-ГО ЯК ІСТОРИЧНА ПОДІЯ ТА МІСЦЕ ПАМ'ЯТІ

У статті розглянуто події генеральної ради, яка відбулася 17-18 червня 1663 р. в околицях Ніжина, її значення та місце в історичній пам'яті.

Ключові слова: козацька рада, Чорна рада, 1663 р., Гетьманат, Українська козацька держава.

Наприкінці червня 2013 р. виповнилось 350 років широковідомій Ніжинській раді 1663 р., за результатами якої на Лівобережжі було розв'язано проблему елекції осібногo гетьмана, до влади прийшов ставленник Запорозької Січі Іван Брюховецький, а його суперники на гетьманських перегонах – наказний гетьман Яким Сомко та ніжинський полковник Василь Золотаренко разом зі своїми найближчими помічниками були або страчені,

11. Communication for the spring European Council – Driving European recovery. Volume 1. 04/03/2009. – <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52009DC0114:EN:NOT>

12. U.S.-EU Trade and Economic Relations: Key Policy Issues for the 112th Congress. Raymond J. Ahearn/ CRS Report for Congress Prepared for Members and Committees of Congress. January 18, 2012. – <http://www.crs.gov>

13. WTO confirms Boeing received billions in illegal subsidies from United States. – <http://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=784>

14. U.S. Trade Representative Kirk Announces U.S. Victory in WTO Aircraft Dispute. – <http://www.ustr.gov/us-trade-representative-kirk-announces-us-victory-wto-aircraft-dispute>

15. Fredrik Erixon and Gernot Pehnelt, "A New Trade Agenda for Transatlantic Economic Cooperation," European Centre for International Political Economy, Working Paper No. 09/2009.

16. Fredrik Erixon, and Matthias Bauer, "A Transatlantic Zero Agreement: Estimating the Gains from Transatlantic Free Trade in Goods," European Centre for International Political Economy, ECIPE Occasional Paper, April, 2010.

17. Fact Sheet: United States to Negotiate Transatlantic Trade and Investment Partnership with the European Union. 02/13/2013. – <http://www.ustr.gov/about-us/press-office/fact-sheets/2013/february/US-EU-TTIP>

18. http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Unemployment_and_beyond

19. Давыдов А. Ю. Экономика определяет политику? (проблемы внешнеэкономических связей США со странами Евросоюза) // США. Канада: экономика, политика, культура. 2012. № 10. – С. 3 – 18.

20. Кременюк В. А. Внешняя политика президента Б. Обамы: поиски выхода из кризиса. // США. Канада: экономика, политика, культура. 2011. №6. – С. 3 – 20.

21. Приходько О. В. Формирование европейской политики администрации Обамы. // США. Канада: экономика, политика, культура. 2010. № 5. – С. 23 – 38.

Надійшла до редколегії 28.05.13

або відправлені на заслання до Сибіру. Утім не лише цим "прославилась" рада 1663 р. Зі слів автора "Літопису Самовидця", нею було "заведено" в Україні "нове лихо, чого за них гетьманов не бивало, тоєст чорной ради" [11, с.89]. Крім того, постанови Ніжинської ради 1663 р. для багатьох дослідників асоціюються (до слова, не вповні коректно) з узаконенням територіального поділу Гетьманату на Лівобережний і Правобережний або – в